

Ameriški bilten o naravnih nesrečah: Natural Hazards Observer

Drago Perko*

Natural Hazards Research and Applications Information Center na Institute of Behavioral Science pri University of Colorado izdaja publikacijo v angleškem jeziku z naslovom Natural Hazards Observer, ki bi ga lahko prevedli kot Opazovalec naravnih nevarnosti, nesreč. Inštitut je ustanovil Gilbert White, ki je bil tudi glavni pobudnik raziskovanja naravnih nesreč in njihovih učinkov na pokrajino in ljudi. Glavna naloga Centra je raziskovanje naravnih nesreč, povezovanje raziskovalnih organizacij in individualnih raziskovalcev, predvsem pa obveščanje in izobraževanje javnosti o vzrokih in posledicah naravnih nesreč in o ravnanju pred nesrečami in ob njih.

Publikacija izhaja dvajseto leto, enkrat na dva meseca in ima dvajset strani formata A4 iz tršega, svetlozelenega papirja. Besedila so dopolnjena z ilustracijami, zanimive pa so predvsem karikature humornega in kritičnega značaja. Ker ima vsaka številka ob strani luknjice, lahko posamezne izvode vlagamo v mape in tako združimo številke enega ali več letnikov.

Publikacija je razdeljena na več vsebinskih sklopov.

Prve strani so običajno namenjene aktualnim komentarjem o naravnih nesrečah in dogajanjem ob njih. V zadnjih številkah lahko beremo o meteoroloških nesrečah, protipotresnem načrtovanju, hurikanih, suši in lakoti, napovedovanju suše, peščenih vetrovih in širjenju puščav, izsuševanju močvirnih pokrajin, onesnaževanju površinske in talne vode, transportu nevarnih snovi, zemeljskih plazovih v urbanih pokrajinah in o drugih naravnih in deloma naravnih nesrečah. Članki so kratki, jedrnat in sistematični.

V nekaterih številkah strokovnemu delu sledijo pisma bralcev z njihovimi mnenji in vprašanji.

Večino prostora zavzemajo informacije, kjer na kratko zremo:

- o raziskovalnih nalogah, ki so bile nedavno končane, tečejo, ali pa so v načrtu za bližnjo prihodnost, in o raziskovalcih in raziskovalnih organizacijah in inštitucijah, ki so nosilci omenjenih nalog o naravnih nesrečah;
- o nekaterih člankih, revijah, knjigah in drugih publikacijah o naravnih nesrečah in o sorodni tematiki;
- o konferencah, simpozijih, kongresih, znanstvenih srečanjih ipd. s tega področja;
- o razpisanih raziskovalnih nalogah z naslovom, namenom, bistveno vsebino, rokom oddaje in ceno;
- o razpisanih nagradah in štipendijah za raziskovalce naravnih nesreč;
- o različnih dogodkih, novicah ipd.

Zadnji del publikacije vsebuje predstavitev in oceno pomembnejše najnovejše li-

terature o naravnih nesrečah v angleškem jeziku, največ iz Združenih držav Amerike, Kanade, Velike Britanije, Avstralije in Nizozemske.

Posamezni članki so sicer zanimivi in kakovostni, za slovenskega bralca pa so vendarle pomembnejše predvsem informacije o rezultatih različnih znanstvenih srečanj in najnovejši literaturi.

Natural Hazards Observer lahko naročimo na naslov:

Natural Hazards Research and Applications Information Center Institute of Behavioral Science 6

Campus Box 482

University of Colorado

Boulder, Colorado 80309

USA

Raziskave o naravnih nesrečah: Natural Hazard Research Working Paper Series

Matej Gabrovec*

Institute of Behavioral Science, University of Colorado, Boulder

Publikacija Natural Hazard Research Working Papers Series ima namen prikazati raziskovanja na področju človekovega prilagajanja naravnim nesrečam. Je delovni material za tiste, ki se neposredno ukvarjajo z naravnimi nesrečami, kot informacija pa je namenjena širšemu krogu zainteresiranih bralcev. Vsak zvezek vsebuje eno obširnejšo študijo. Na leto izidejo v povprečju tri do štiri številke. Serija je začela izhajati leta 1968, doslej pa je izšlo 59 števk.

V neurju podrti gospodarsko poslopje.

* Mag., Geografski inštitut Antona Melika, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Novi trg 5, Ljubljana.

* Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Novi trg 5, Ljubljana

Osrednja tema vseh razprav je odnos med človekom in naravo v ekstremnih situacijah, to je v času naravnih nesreč. Nekatere študije so povsem teoretičnega značaja, medtem ko druge obravnavajo konkretne probleme z vseh kontinentov. Obravnavano tematiko bi lahko razdelili na nekaj skupin. Številne študije prikazujejo človekovo obnašanje med naravnimi nesrečami (npr. delovanje ljudi med poplavami, prilagajanje na sušo v Tanzaniji itn.), druge obravnavajo ekonomske probleme ob katastrofah (npr. odškodninska plačila za sušo v Izraelu, zavarovanje pred škodo, ki jo povzroče naravne nesreče), tretje spet razne tehnične organizacijske probleme ob nesrečah. Poleg študij, ki obravnavajo nesreče in njihove posledice, najdemo tudi veliko takih, ki se ukvarjajo s preventivo in planiranjem (npr. opozarjanje pred nenadnimi poplavami v Boulderju). Nekaj števil je namenjenih tudi bibliografijam raznih specialnih tem (npr. bibliografija o problemih v zvezi s snegom in ledom, bibliografija o človekovih aktivnostih za preprečevanje abrazije v Severni Ameriki in na Britanskem otočju).

Med raznimi vrstami naravnih nesreč je največja pozornost posvečena poplavam (nekaj tem je omenjenih v zgornjem odstavku) in potresom (npr. pripravljenost na nesreče in potresi leta 1984 v centralni Italiji, obnova po potresu v Coalingi maja leta 1983). V manjši meri so zastopane druge nesreče, kot so suša, hurikani, cikloni, vulkanski izbruhi, plazovi itn., v posameznih študijah pa je govora tudi o vplivu onesnaženega zraka in vod na zdravje in počutje ljudi.

Ob koncu naj omenim še najnovejšo študijo iz leta 1987. Richard A. Schroeder je napisal študijo o različni ranljivosti za sušo glede na spol v socialnem okolju Havsov v saheljski Afriki. Razprava podrobno obravnava položaj žensk in ugotavlja, da so odnosi do okolja neposredno povezani s socialnimi odnosi. Ann Fitz-Simmons v naslednji številki obravnava prevoz visoko radioaktivnih odpadkov. Kritično prikazuje tehnična, organizacijska in politična vprašanja v zvezi s temi prevozi v zahodnih Združenih državah Amerike.

Robert Geipel in furlanski potresi leta 1976

Drago Perko*

Prof. dr. Robert Geipel je zaposlen na Geografskem inštitutu Tehnične univerze v Münchnu. Pod njegovim vodstvom je inštitut že kmalu po potresu v Furlaniji in sosednjih pokrajinah začel proučevati pokrajinske učinke potresa in popotesne obnove. Pri nas je bil na kratko predstavljen že v Geografskem vestniku št. 50 (5).

Prvo pomembnejše delo je Furlanski projekt (Das Friaul-Projekt). Je dvojezično (italijansko in nemško) in je izšlo s sodelovanjem Geografskega inštituta Univerze v Vidmu (3). 160 strani debela knjiga vsebuje pet razprav o različnih problemih, ki so se pojavili po potresu, Geipel pa je prispeval uvodno in zaključno poglavje. Razprave so opremljene s številnimi tabelami, slikami, kartami in grafikoni.

S svojim člankom (4) se je udeležil tretje mednarodne konference z naslovom Družbeni in gospodarski vidiki potresov, ki je bila od 29. junija do 2. julija na Bledu. Avtor ugotavlja, da se je v zadnjem desetletju močno povečalo zanimanje za proučevanje naravnih nesreč in njihovih učinkov v pokrajini. Namen članka in sploh raziskovanja naravnih nesreč je povečati znanje o ravnanju družbe v prizadetih pokrajinah in ugotoviti družbene, gospodarske, kulturne in politične okoliščine pred katastrofo, med njo in po njej. Avtor poudarja, da pri tem ni mogoče zanemariti pomena različnih naravnih značilnosti pokrajine. Ugotavlja, da se določeni vzorci vedenja družbe pojavijo ne glede na naravne razmere, drugi vzorci vedenja so navezani na tip pokrajine in so v podobnih pokrajinah skoraj enaki, nekateri vzorci pa so za vsako pokrajino povsem samosvoji.

V poglavju Posledice na kratko opiše potek obeh najhujših potresov (majskega in septemberskega) leta 1976, učinke v pokrajini in še posebej psihološke učinke na ljudi, ki jih je ugotavljal s pomočjo ankete na 6568 domovih z nad 20 000 prebivalci.

Sledi poglavje Pomembnost specifične geografske lege, kjer poudari pomembnost obmejne lege pokrajine ob državah z različnim družbenim, političnim in ekonomskim sistemom, vpliv prisotnosti vojaških sil pakta NATO, predvsem pa pomembnost narodne mešanosti prebivalstva (Furlani, Slovenci, Italijani in Nemci). Zelo pomembno vlogo ima relief, predvsem razlike med ravninskim, gričevnatim in gorskim delom pokrajine. Najbolj izpostavi problem depopulacije v višjih predelih.

Naslednje poglavje govori o problemih popotesnega načrtovanja. Načrtovanje novih mestnih naselij lahko povzroči spremembo tradicionalne mreže naselij in še pospeši depopulacijo. Zanimivo je, da je kar okoli 90 % anketirancev iz vaških naselij želelo ostati na vasi, prav tako je 80 % ljudi želelo ostati v tradicionalnih tipih domov (kamnitih). Čeprav se je druž-

bena in gospodarska sestava prebivalstva že pred potresom močno spremenila, pa je anketa pokazala, da si prebivalci želijo obnovo tradicionalnih razmer (tako v družbenem, gospodarskem in kulturnem kot tudi v arhitektonskem smislu). To zahteva večja finančna sredstva, vendar ohranjanje tako imenovano regionalno identiteto.

V poglavju Smeri razvoja govori o spremembah naravnega izgleda pokrajine in družbene strukture. Poudarja vpliv vo-dečih političnih strank v občinah na razvoj občin. Nakazuje težnje pokrajine po večji avtonomiji, kar je po avtorjevih pogledih posledica bližine federativnih držav (Jugoslavija, Švica, Avstrija, Zvezna republika Nemčija). Primerja značilnosti razvoja pred potresom in po njem ter ugotavlja, da se negativna gibanja v glavnem nadaljujejo in še poglobljajo.

Najbolj popoln pregled furlanskega potresa pa predstavlja knjiga Nesreča in obnova (Disaster and reconstruction). Delo je iz nemškega jezika prevedeno v angleškega, ima 202 strani in je spet bogato opremljeno s slikami, kartami, grafikoni, tabelami, preglednicami in računalniškimi izpisi (2). Vsebinsko je prevzaprav razširjen povzetek zgoraj omenjenih avtorjevih razprav.

V poglavju Prizadeto območje in njegovi ljudje opiše najprej potek potresov in njihove posledice ter dejavnosti družbe med potresi in v prvem obdobju po njih. Sledi kratka zgodovina prizadetega območja in prikaz današnjega stanja. Avtor še posebej poudarja pomembnost večnacionalnosti ozemlja in obmejnost regije, prav tako pa negativne posledice močnega izseljevanja in depopulacije predvsem višjih predelov. Omenja tudi pomen posameznih političnih strank. Največ strani v prvem poglavju govori o problemih, pred katere so postavljeni na eni strani načrtovalci in lokalne oblasti, na drugi strani pa prizadeto prebivalstvo. Poglavje ima več kart, ki na različne načine prikazujejo razporeditev občin glede na posledice potresov. Najbolj kompleksna karta je nastala na osnovi upoštevanja petih spremenljivk:

- deleža mrtvih od vseh prebivalcev občine,
- deleža prebivalstva brez doma po majskem potresu,
- deleža prebivalstva brez doma po septemberskem potresu,
- deleža do konca 1976. leta evakuiranega prebivalstva in
- deleža v začasnih (montažnih) zgradbah živečega prebivalstva na dan 1. 5. 1977.

Po tej klasifikaciji so najbolj prizadete občine na območju Gemone oziroma vzhodno in zahodno od reke Tilment (Tagliamento) med krajema Tolmezzo in San Daniele.

Drugo poglavje je bolj teoretičnometodološkega značaja. Zvemo, da so geografi

* Geografski inštitut Antona Melika, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Novi trg 5, Ljubljana